

(/)

🏠 (/) > 2. Verdenskrig (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Dresden 1945

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/tirpitz-stillingen>)

Dresden 1945

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 3353

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/dresden-1945>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/dresden-1945)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/dresden-1945](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/dresden-1945)) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/dresden-1945&title=>)

Sinclair McKay

Dresden 1945 - Ilden og mørket

Lindhardt & Ringhof, 2020. 464 sider. Illustreret. 299,95 kr.

Af Kresten Søe

Fra tårnet på Dresdens rådhus betragter statuen, som symboliserer "Güte" (Godhed) ruinerne efter angrebet. Kontrasten i Richard Petersens berømte foto i forhold til sentensen "Alles Gute kommt von oben" er til at få øje på.

Hvordan kan man være så grusom?

13. februar 1945 var vejret i Dresden klart og mildt. Børnene morede sig i deres fastelavns-kostumer, mens mødre og bedsteforældre lod børnenes ubekymrede leg udgøre et tiltrængt afbræk i anspændelsen over krigen. Aftenen gik, og børnene blev lagt i seng, mens de unge i deres Hitlerjugend uniformer hjalp flygtninge fra østområder til logi rundt om i byen. Kl. 22 lød luftalarmen, og markeringslysene fra stifinder-flyene dalede ned. Kort efter hørtes den tunge brummen af Lancaster bombefly af de få, der ikke allerede flygtet ned i kældre og beskyttelsesrum. Kort efter maltrakterede 880 tons bomber midtbyen til brændende ruiner, mens detonationerne rystede jorden, fik bygninger til at falde sammen og spærrede mange inde i kældrene. De overlevende, der efter første afblæsning kom

op på gaden, blev mødt af lig, afrevne legemsdele og ekspanderende brande. "Hvordan kan man være så grusom" var den 10årige Gisela Riechelts første tanke, da hun med sin handlingslammede gravide mor og dukkerne Monika og Helga betragtede infernoet og ildskæret, der forvandlede februar mørket til dag. Gensynet med bedsteforældrene, som også havde overlevet, var opløftende, men knapt var det ældre par vendt tilbage til boligen i det brændende centrum, før bedstemoderen blev opslugt af ilden, og bedstefaderen vaklede blindet rundt mellem flammerne. De omkomne omfattede allerede på dette tidspunkt tusinder. På banegården lå ligene af 3000 flygtninge. Enten som brændte mumier på perronerne eller var mast og kvalt i panikken i tunnelerne under sporene.

Forsvarsløs uden militær betydning og pakket med flygtninge

Dresden gik med sine utallige smukke barokbygninger, kirker og gader under navnet Elbens Firenze. Byen havde hidtil været skånet for større bombardementer. Men nu, hvor Dresden var pakket med tusinder af flygtninge, og alt luftværn var sendt væk, slog bombeflyene til. Efter midnat angreb yderligere hundreder af fly. Lancastererne i anden angrebsbølge behøvede ingen markering af målet. Det brændende Dresden kunne nu ses over hundrede kilometer væk. Den anvendte taktik med sprængbomber, der først blotlagde tag- og trækonstruktioner til efterfølgende antændelse med tusinder af brandbomber fungerede til fuldkommenhed. Enkeltbrandene samlede sig som planlagt til gigantiske fladebrande over hele kvarterer. Flammerne stod nu 1½ kilometer op mod himlen i et inferno hinsides Hieronymus Bosch. Ilden tog al ilt fra de overlevende, som enten blev kvalt eller dræbt af giftige gasser i deres kældre. Fladebrandene føjede et nyt aspekt til gruen ved at skabe lufttryk i form af ildorkaner, der flåede småbørn ud af moders favn og sugede alt og alle ind i flammehavet. Varmen fik asfalten til at flyde og lygtepæle til at udsende en så intens varme, at forbigående forvandles til levende fakler. Antallet af civile ofre har gennem årene været vurderet op til 250.000 for nu at være endeligt fastsat til ca. 25.000. Som bombemål havde Dresden ingen militær værdi udover at skabe desorganisation og terror. Amerikanerne havde af samme årsag foretrukket det aflyst, men Chefen for RAF bombergruppe, Luftmarskal Arthur Harris, var overbevist om, at krigen kunne forkortes ved at angribe civile mål og insisterede på gennemførelsen.

Indhold og opbygning

Bogen er udstyret med samtidige s/h fotos og bygger bl.a. på optegnelser fra overlevende og de deltagende flyvere. McKay indleder fremstillingen med et rids af Dresdens historie og en præsentation af de implicerede familier og personer med deres ageren i og op til de afgørende dage i februar 1945. Læseren får derudover indblik i nazisternes tunge hånd på Dresden med præsentation af fx Gauleiter Martin Mutschmann. Hertil kommer en bred redegørelse for byen i perioden såvel kulturelt som organisatorisk med fx virksomhedernes produktion og brug af slavearbejdere og krigsfanger. Derudover gives et bredt indtryk af levevilkårene for børn, voksne og ældre civile mod slutningen af krigen. På den anden side af fronten får læseren indblik i bomberbesætningernes vilkår og presset som følge af de store tab. Der redegøres for forholdet mellem Luftmarskal Harris, som var arkitekten bag de intensive natbombardementer, og de øvrige allierede chefer. Derudover omtales og analyseres reaktionen på angrebet i den allierede presse og hos den politiske og militære ledelse.

Bogen går ikke så meget i dybden med hensyn til den historiske ramme men agerer primært inden for de enkelte øjenvidners oplevelse af begivenhederne. Til sidst berettes om byens genopbygning gennem årene før og efter genforeningen 1989. På det overordnede plan er det primært nazismens præg på Dresden og angrebets militære og moralske berettigelse, der er i spil. Alt sammen set på baggrund af krigen og nazismens forbrydelser.

Dagens arbejde var udbringning af 70 dødsdomme

I netop denne sammenhæng står professor Klemperer og hans hustrus skæbne som katalysator. Som jøde stod Klemperer her med et ben på hver side som offer for både nazisterne og bomberne. I modsætning til den 10årige Gisela havde professoren inden angrebet fuld og bitter klarhed om tidens og nazismens grusomhed. Dagens arbejde 13. februar bestod således personligt i at udbringe 70 breve for bystyret med ordre til at stille til deportation næste dag blandt Dresdens 200 tilbageværende jøder.

Både Klemperer og adressaterne havde for længst erkendt, at dette betød døden. 70 dødsdomme skulle således afleveres ansigt til ansigt. På adresserne blev indkaldelserne modtaget med stivnede ansigter efterfulgt af hæmningsløs gråd bag døren, der hurtigt lukkedes.

Luftværnssirenerne kl. 22 vendte dog om på det hele. Angrebet frelste de 70 jøder, der som Klemperer rev jødestjernen af og tog flugten i det efterfølgende kaos. Men frelsen gik altså over de forbrændte lig af 25.000 kvinder, børn og gamle og den totale ødelæggelse af en af Europas smukkeste kulturbyer. Klemperer stod på den måde som overlevende eksponent for bogens mest essentielle spørgsmål: Helliger en god hensigt ethvert middel, og kan disse masse mord på tusinder af civile legitimeres på baggrund af Holocaust og nazismens forbrydelser?

Sammenfattende vurdering med stærke og svagere sider

McKay giver et fint, nærværende og nuanceret billede af livet og begivenhederne både i byen og tilværelsen mellem flybesætningerne, hvor man blandt de sidste kommer ind bag den ofte gængse stereotype fremstilling af flyvere, der afreagerede mod dødsangsten med pubbesøg og grov humor. Ligeledes kommer bogen ind til kernen i beskrivelsen af belastningen og de store tab blandt besætningerne, hvor størsteparten sjældent overlevede det normerede antal togter. På samme måde bringes en nådesløst men også nuanceret analyse af Bomber-Harris, luftmarskallen, der så terroren og massedrab på civile som et middel til at vinde krigen. Yderligere fremstilles på interessant vis den stigende skepsis omkring dette koncept, der i realiteten overtog nazisternes kyniske kalkuler i krigsførelsen. Også fremstillingen af udviklingen i synet på angrebet i den britiske presse og blandt politikerne er et moment, jeg ikke har set skildret tilsvarende på dansk tidligere. Selv Churchill virkede rystet over kynismen, og eftertanken skabte efter sejren var vundet en afstandtagen fra de, der havde gjort det beskidte arbejde. En udvikling, der resulterede i, at Harris og flyverne trods de store tab ikke fik del i samme hæder som andre efter krigen. Vigtigt er også at pointere, at McKay intetsteds forfalder til at skildre bombningerne på nutidspræmisser, men overalt vurderer og analyserer med inddragelse af samtidsrammen. Rædslerne blandt kvinder og børn og ældre i den tilintetgjorte by er skildret indgående, men er ikke unødigt udpenslet - som det ofte ses i denne genre.

På negativsiden står, at underbygningen og argumentationen ind imellem halter. Det er på én gang en styrke og en svaghed, at forfatteren ikke tager stilling, men i stedet lader læseren selv afgøre, om angrebet var en forbrydelse eller en uundgåelig følge af krigen som sådan. Men det virker dog malplaceret, at forfatteren som her lader Sovjetkommunisterne og den tyske højre fløjs placering af lodder i vægtskålen tælle som validering af synspunkterne.

Et andet sted afviser forfatteren med henvisning til opspind og hallucinationer vidneudsagn om, at amerikanske jagerfly dagen efter jagtede de overlevende med maskingeværer i ruinerne. Udsagn som ellers bekræftes af den af ham selv i bogen flittigt refererede amerikanske forfatter Kurt Vonnegut, der selv befandt sig i byen som krigsfange og øjenvidne. Momentet ses også andetsteds behandlet i historisk forskning. Den danske historiker Henrik Skov Kristensen udtaler fx i forbindelse med værket: "Bomber over Danmark" om de mange allierede beskydninger af danske civile tog og køretøjer under besættelsen bl.a. følgende: "Piloterne (de amerikanske jagerpiloter) skød på alt og alle, fordi det var de vant til fra togterne over Tyskland".

Den danske bearbejdelse er i bogens første halvdel noget knudret og maskinel med lange hovedsætninger og præg af forlæggets sætningsopbygning og akademiske fremstilling. Oversættelsen af fx Entartete Kunst som vanartet kunst er ikke optimal, idet termen for længst har vundet indpas på dansk og fx degenereret/dekadent var mere dækkende. Til gengæld er bearbejdelsen medrivende og velfungerende i de dramatiske begivenheder i den anden halvdel.

Med disse mindre anker in mente er der tale om en både rystende og læseværdig bog, som sætter et væsentligt historisk tema til diskussion og udgør den første danske boglige fremstilling om emnet.

[Historie-online.dk, den 4. marts 2020]